

Roelof Wijtsma

'Ik heb een hekel aan lineaals'

Niet veel mensen kunnen leven van het maken van strips. Roelof Wijtsma, geboren in India en opgegroeid in Chili en Drachten, wel. Volgende week verschijnt zijn Jules-Verne-verstripping *In wráldreis yn 80 dagen*.

Asing Walthaus

Roelof Wijtsma was, zoals je verwacht van een professioneel striptekenaar, een creatief kind. Dromerig was hij ook, vertelt hij. Hij tekende graag en las strips. „Ik denk dat ik al in de strips zat voordat ik kon lezen”, zegt hij. Op een van de afbeeldingen in zijn zwaarmoedige, autobiografische striproman *Doolhof van Eeden* zien we een stripboek drijven. Maar als hij het gevoel krijgt dat het gesprek te veel die kant op gaat, zegt hij: „Ik voetbalde ook veel, hoor.”

Toch was zijn jeugd ongewoon. Zijn vader was *plantmanager* bij Philips, dus het gezin trok over de hele aardbol. Hij werd in 1967 geboren in Bombay en was kind in Chili. Met zijn ouders woonde hij in de hoofdstad Santiago. „Ik denk dat ik daar gewoon heb van mijn 2de tot ik een jaar of 7, 8 was”, zegt hij. Zijn oudere broer en zus woonden in Nederland en kwamen nu en dan over.

Het was zijn broer die hem heeft aangestoken. Die was zo'n liefhebber van het Kulfie-album *De scepter van Otokar*, dat hij het midden-Europese, bedachte land Syldevië, waar dat avontuur zich afspeelt, helemaal had uitgewerkt. Hij maakte uitgebreide beschrijvingen van

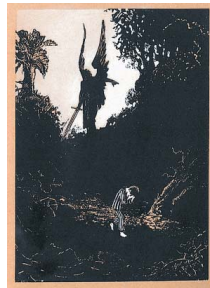
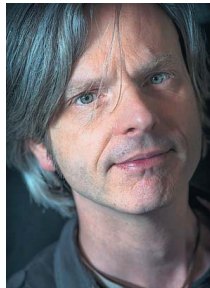
de taal, tekende landkaarten, stelde dienstregelingen op voor de trein. Roelof was gefascineerd door die van A tot Z verzonnen wereld.

De echte wereld van Chili was begin jaren zeventig explosief, maar in het afgeschermd milieu van een expat gezin was dat voor een kind amper te merken. Soms sijpelde wat van de angst en de politieke chaos door. In 1973 pleegde Augusto Pinochet, de stafchef van het leger, een coup en zette de socialistische president Salvador Allende af. Vader Wijtsma was die dag in Santiago aan het werk, en zijn zoon herinnert zich vooral hoe ongerust zijn moeder was omdat haar man maar steeds niet thuiskwam. Zijn broer is een keer aangehouden na spertijd. En op school haalde Roelof nietsvermoedend een grapje aan dat hij gehoord had, waarin Pinochet met *Pinocho* (de Spaanse naam voor Pinokkio) werd vergeleken. De meester werd boos, weet hij nog, de redder van het vaderland bespot je niet.

HEIMWEE

Toen werd vader overgeplaatst, eerst naar Eindhoven, later naar Drachten. Van een beschermd leventje in een internationale gemeenschap met internationale scholen belandde hij op een alle-daagse Eindhovense school. „Ik kwam daar, ik kon niet fietsen dus ik werd uitgelachen door de buurt. Want ik was al 9.” Op school werd hij gepest, want hij was vreemd. „Op die internationale scholen was iedereen vreemd, dus daar gebeurde zo iets niet.” Niet lang daarna verhuisden ze naar Drachten, waar het prettiger was. „Achteraf was Drachten een hele fijne tijd, ik voetbalde veel, alle vriendjes woonde dichtbij. Maar ik heb nog heel lang terugverlangd naar Chili.”

Uit dat verlangen komt *Doolhof van Eeden* (2014) voort, een stemmige en opzettelijk ouderwets aandoende *graphic novel* over een man die, ondanks waarschuwingen van een engel met een zwaard, een kijke map nemen in het paradijs. „Liefdewerk”, zegt Wijtsma erover. „Dat is echt mijn kunst.” Hij was

geïnspireerd door het symbolisme van dik een eeuw geleden en de stijl van Jan Toorop, wiens werk *Fatalisme* een verpletterende indruk op hem maakte toen hij het zag in het Groninger Museum. Het eerste exemplaar werd uitgereikt in het voormalige klooster van Drachten.

„Ik ben maar één keer in Chili terug geweest, in 1999. Dat was echt traumatisch”, vertelt hij. „Dat is misschien een groot woord, maar het was pijnlijk. Zelfs al vond ik het huis terug waar we hebben gewoond, waar ik op de tast alle ka-

mers kon vinden, ik had helemaal niet het gevoel van thuiskomen waar ik op had gehoopt. Het was zo pijnlijk dat ik het niet in woorden kon vangen, maar ik kon het wel tekenen. Ik kwam al snel op het idee van: stel dat je teruggaat naar het paradijs, hoe zou dat dan gaan.”

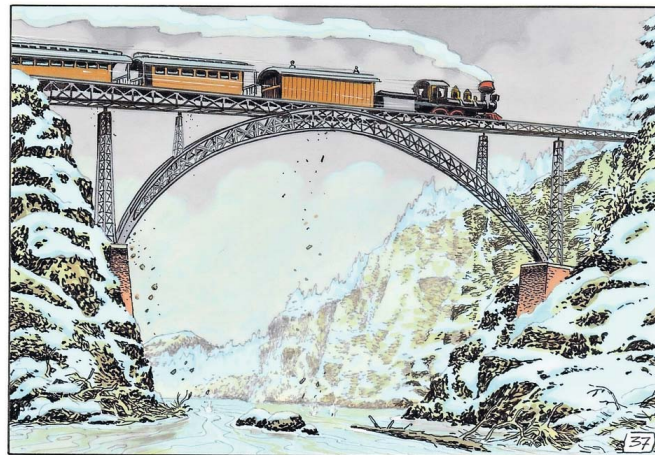
Er speelde nog wat mee. Toen Wijtsma 14 was, overleed zijn vader. Negen jaar later overleed zijn moeder. „Toen ik terugging naar Chili, dat heb ik me achteraf pas gerealiseerd, ben ik eigenlijk op zoek geweest naar hun leven. Ik werd daar geconfronteerd met hun afwezigheid.” Dat kwam zo hard aan, dat hij een tijdlang rouwtherapie heeft gevolgd, wat ook zijn weerslag heeft in het boek. „Het is een rouwverwerkingsboek geworden, ja.”

LINEAALS

Het striplezen en het tekenen gingen in Drachten door. Wijtsma versloot het blad *Eppo* en tekende en kleurde zelf strips. „Dat is eigenlijk nooit meer opgehouden.” Later raakte hij geboeid door de vrijere Franse strips van Bilal, Moebius en de versie van *Reis naar het einde van de nacht* van Tardi, tot hij op de grimmigheid ervan uittekeken raakte. „Al dat nihilisme, al die seks en geweld.” Toch deed hij, met een stapel volgetekende schriften toelatingsexamen bij de Rietveld Academie in Amsterdam en Minerva in Groningen. Het werd de laatste.

Roelof Wijtsma in zijn atelier. „De terugkeer in Chili was zo pijnlijk dat ik het niet in woorden kon vangen, maar ik kon het wel tekenen.” FOTOS CORNÉ SPARDAENS

Een echte strip-opleiding was daar niet, want er waren geen richtlijnen. „Heel verrukkend, achteraf.” Hij werd aangespoord om alles overboord te zetten, om niet alleen te imiteren en het steeds anders aan te pakken. „Ik heb een hekel aan lineaals, maar voor strips leken die me onontkoombaar. Op Minerva leerde ik dat het niet zo is.”

„Dan kom je van zo'n kunstacademie en maak je wat kleine schilderijtjes en eens een muurschildering. Maar ik had het idee dat ik kinderbijbels wilde illustreren, dat leek me mooi. Heb ik in mijn navetieit allerlei christelijke uitgeverijen gebeld, of ze belangstelling hadden.” „Gek genoeg lukte dat ook nog. Een van de uitgeveries werkte met Jaap Kramer (de in Bolsward geboren tekenaar en illustrator van onder meer *Snuf de Hond*) en die wilde wel wat werk afschuiven. „Die had een soort monopolie in de reformatorische wereld.”

Zo kwam Wijtsma bij het *Reformatorisch Dagblad* terecht, waarvoor hij al jaren jeugdboeken 'verstript'. Hij knipt de tekst in stukjes

en maakt bij elk fragment twee tekeningen. Zelf is hij religieus, in zijn Drachtster tijd zelfs heel sterk („ik zat bij een soort uit de hand gelopen bijbelstudiegroep”), nu gaat hij af en toe met vrouw en dochters naar de kerk en de katholieke beeldcultuur fascineert hem, maar hij is niet reformatorisch. Wat er soms toe leidt dat hij tekeningen teruggestuurd krijgt om ze aan de normen van het *Reformatorisch Dagblad* aan te passen. „Ook dat verschoof. Vroeger mochten vrouwen met broeken absoluut niet. Maar laatst had ik een verhaal met een polittieagente, dus ik heb gezegd, die dragen al jaren een broek, de kinderen die de verhalen lezen weten dat ook wel. Toen mocht het, als ze maar niet te vaak in beeld zou komen.”

Daarnaast kwamen ook andere opdrachten. Het hunebedcentrum in Borgeer vroeg hem om een serie rond de held Arin, naar scripts van Frans Le Roux. „Ze wilden hun eigen Asterix, maar dat is niet gelukt, hunebedden blijven weinig sexy.” Hij maakte, ook in opdracht,

historische strips als *De ontvoering van prins Willem* en een oorlogsserie rond Maarten Gunnink. Zijn eerste 'eigen' werk, *Getekend*, met schrijver Christo Bijlsma, verscheen in 2004.

Nog steeds leest hij strips. We spreken met hem in zijn atelier, achterin de tuin van zijn woning in Halfweg, een buurtje tussen Groningen en Hoogkerk. De boekenkast achter zijn werktafel pulst uit van de strips, de graphic novels, de kunstboeken. Superheldenstrips, die een bloei doormaken, heeft hij niet („die wereld trekt me niet”) en ook Japans manga ontbreken hier.

PHILEAS FOGG

Uitgeverij Regaad vroeg hem om illustraties voor *De skipsjongens fan Bontekoe*, de Friese vertaling van het boek van Johan Fabricius, dat vorig jaar verscheen. Bij diezelfde uitgever verschijnt volgende week de Friese verstripping van *De reis om de wereld in tachtig dagen* van Jules Verne. In dat befaamde boek laat Phileas Fogg, een excentriek rijkard in Londen die erg

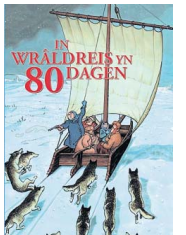
„Het moest gewoon een geinig stripje worden

gehecht is aan vastigheid, zich door zijn kaartvrienden in de *gentleman's club* overhalen om een rare weddenschap aan te gaan. Hij zal de wereldbol rondreizen binnen tachtig dagen, slechts vergezeld door zijn huiskeuter Jean Passepartout. Zo'n reis was in 1873, het jaar dat het boek verscheen, spannend en nieuw. Stoommachines, treinen en de opening van het Suezkanaal in 1869 maakten zo'n onderneming mogelijk, het was in 1870 voor het eerst gedaan door een Amerikaanse zakenman.

„Ze hebben mij gewoon geprikt, denk ik”, zegt Wijtsma. Hij tekende de wereldreis in een heldere, kleurrijke stijl, met Fogg als een lange staak van een man en Passepartout als zijn gezette metgezel. „Het moest gewoon een geinig stripje worden, snel te lezen en dan kom je snel uit op een echt stripstijltje.” Het boek werd ervoor ingedikt: „Als we alles wilden vertellen, was het tachtig pagina's geworden, we hebben geschrapt om het tot zestig terug te brengen.”

Om het voor jonge lezers van nu aantrekkelijk te maken, is het verhaal in een raamver telling gezet, waarin een meisje en haar buurman op zoek gaan naar Fogg.

Voor het grootste deel van het verhaal dat zich afspeelt aan het eind van de negentiende eeuw, moest Wijtsma op zoek naar hoe schepen eruit zagen, of een telegram, stadsgezichten. Een reisbudget was er niet, maar gelukkig bestaat internet, zodat de tekenaar vanuit zijn atelier op wereldreis kon, en de medewerkers van Regaad, met wie hij geregeld vergaderde. Zo had hij Brooklyn Bridge in New York al afgebeeld, toen hij uitvond dat het nog niet voltooid was in de tijd van Fogg. „Dus die heb ik in aanbouw getekend.”

O'Hanlon

In wráldreis yn tachtig dagen, getekend door Roelof Wijtsma, verschijnt woensdag in CSG Liudger in Drachten. Daar is reiziger, schrijver en programmamaker Redmond O'Hanlon bij aanwezig. Er komt ook een app van, waarvan afgelopen woensdag al een voorproefje te zien was op het onderwijscongres in het Adverium in Drachten. Het boek verschijnt op termijn ook in andere minderheidstalen. Bert-René Luimstra, Anne Popkema, Tryntsje Visser bewerkten het, op basis van de Friese vertaling van Syt Bakker-Palma. Uitgeverij Regaad, 8,99 euro.

Zie ook: www.roelofwijtsma.nl

De afbeeldingen op deze pagina komen uit het boek.

